

secret educational organizations, which carried out the organizational arrangements to spread adult education among the civil population.

Keywords: *adult education, occupation, the Folk Institute of Education and Culture, the Department of Education and Culture, the Department of Adult Education, secret groups of learning, folk universities.*

УДК: 377/378-058.17

Олена Жижко,
м. Київ

НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВИТИ МАРГІНАЛІВ У МЕКСИЦІ Й ВЕНЕСУЕЛІ

У процесі створення оптимальних умов впровадження навчальних програм для маргінальних груп населення в Мексиці та Венесуелі, фахівці-андрагоги приймають до уваги той факт, що у в пізнавальному процесі дорослих має величезне значення практика, а відносини між теорією і практикою є прагматичними, при яких обидва явища відповідають один одному тільки у випадку, коли теорія точно “спрацьовує” на практиці.

Метою даного дослідження є порівняльно-андрагогічний аналіз навчальних програм для професійної освіти маргіналів у Мексиці й Венесуелі.

Слід зазначити, що практику впровадження програм з професійної освіти маргінальних верств населення у країнах Латинської Америки, у тому числі в Мексиці й Венесуелі, вивчали Ф. Адам, Х. Алонсо, А. Алькала, А. Галісія, С. Діас-Діас, С. Камперо, А. Каналес, П. Касау, М. Кастро-Перейра, Ф. Лопес-Пальма, Р. Лудохоський, М. Родрігес-Конде, М. Руїс, М. Торрес-Пердомо, Х. Трійя-Бернет, І. Фермін-Гонсалес й ін.

Навчальні програми для професійно-технічної освіти маргіналів розробляються у Мексиці Національним інститутом освіти дорослих, Національною радою з освіти для життя і праці, Національною радою з розвитку освіти, Міністерством праці й соціальної превентивності, Національною службою навчання робітників, Системою кваліфікації для праці, Національною системою професійно-технічної освіти й інтегральної технічної допомоги сільському господарству, Координаційним відділом праці, навчання та підвищення кваліфікації робітників, Радою регулювання та сертифікації трудової компетенції, Міністерствами освіти штатів, Національним коледжем професійно-технічної освіти, Центром підвищення кваліфікації робітників індустріальних підприємств, Національною програмою навчання для праці, Програмою технологічної модернізації та підвищення кваліфікації робітників, Програмою інтегрального підвищення кваліфікації робітників та модернізації, Національним інститутом молоді [1, с. 86].

У Венесуелі розробкою навчальних програм для професійно-технічної кваліфікації найменш захищених верств населення займаються Департамент з питань альфабетизації,

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

освіти для праці, підвищення професійної кваліфікації Міністерства освіти і спорту Венесуели; соціально-освітні місії (Місія “Робінзон”, Місія “Рібас”, Місія “Поверніть обличчя”), керівництво яких здійснюють Міністерство освіти Венесуели в узгодженні з іншими державними структурами, такими як Міністерство оборони Венесуели, Міністерство енергії й нафти, Національне підприємство нафти, Державна електрокомпанія, Інститут освітньої кооперації та ін.; громадські організації з освіти дорослих, такі як “Віра і радість”, Венесуельська асоціація католицької освіти та ін.

Проведене нами науково-педагогічне дослідження показало, що професійно-технічна освіта маргіналів у Мексиці й Венесуелі здійснюється у двох модальностях: формальній і неформальній. Розглянемо надалі на прикладі навчальних програм для неформальної професійної підготовки найбільш уразливих прошарків соціуму Мексики зміст даних куррикулярних пропозицій.

Починаючи з кінця 90-х рр. ХХ ст. урядом Мексики за підтримки Міністерства освіти, Міністерства національної оборони, Національного інституту освіти дорослих, Національної ради з освіти для життя і праці, Міністерства охорони здоров'я, Федерального виборчого інституту, Національного інституту жінки, Національного інституту дорослих третього віку, Національної комісії з розвитку індіанських етнічних груп, Національної системи інтегрального розвитку сім'ї, Міністерства праці та соціальної превентивності, Національної комісії з прав людини розроблені інноваційні програми з освіти дорослих для життя й праці, що включають у себе неформальну професійну підготовку: “Новий підхід до освіти дорослих”, “Модель освіти для життя й праці”, “Громадська площа”, “Програма Міністерства національної оборони, Міністерства освіти і Національного інституту освіти дорослих”, “Нульове відставання”, “Програма для мексиканців, які живуть закордоном”, “Програма “Можливості” – Національний інститут освіти дорослих”, “Культурні місії”, “Дистанційна неповна середня освіта для дорослих”, “Центри позашкільної освіти”, “Програма Альфа-ТВ”, “Я можу”, “Цивільна підготовка”, “Програма гендерної рівності”, “Навчання для праці дорослих третього віку”, “Навчання з охорони репродуктивного здоров'я” та інші. Схарактеризуємо деякі з державних програм, метою яких є неформальна професійно-технічна підготовка маргіналів, або “освіта для праці”.

“Модель освіти для життя й праці” – MEBIT (El Modelo de Educación para la Vida y el Trabajo – MEVyT) – є інноваційною національною навчальною програмою для молоді й дорослих, які знаходяться в умовах соціально-економічної маргінальності, що базується на потребах та інтересах цієї групи населення: отримання знань для акредитації базової освіти, а також знань, умінь, навичок в різних галузях повсякденного життя й трудової діяльності.

MEBIT діє за допомогою таких установ як Міністерство

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

освіти, Культурні місії (Misiones Culturales), Центри базової освіти для дорослих (Centros de Educación Básica para Adultos – CEBAS), Центри позашкільного навчання (Centros de Educación Extraescolar – CEDEX) і Центри освіти дорослих (Centros de Educación para Adultos). У 2010 р. МЕВІТ була впроваджена майже в усіх штатах й муніципалітетах країни завдяки програмі “Освіта для життя і праці” (Educación para la Vida y el Trabajo), розробленій Національною радою з освіти для життя і праці та яка має своїм підґрунтям теорію освіти упродовж всього життя [2, с. 6].

Найстарішою програмою з освіти дорослих та неформального професійно-технічного навчання бідних сільських мешканців є “Культурні місії” (Misiones Culturales), що розпочали свою діяльність у 20-і рр. ХХ ст. Метою програми є інтегральний розвиток соціально-економічних маргіналів села за допомогою їх альфабетизації, надання їм базової освіти та професійно-технічної підготовки із сільськогосподарських, тваринницьких, будівельних спеціальностей, ковальських, гончарних, плотницьких ремесел, в організації й управлінні малими підприємствами (сільськогосподарськими, тваринницькими, виноробними тощо), у сфері послуг та організації відпочинку, з косметології й стрижки, з крою і шиття, із санітарії та першої медичної допомоги [5].

“Культурні місії” діють за підтримки Міністерства національної освіти і Національного інституту освіти дорослих через Центри базової освіти для дорослих (Centros de Educación Básica para Adultos – CEBAS), які встановлюються у сільських населених пунктах (не муніципальних центрах) з кількістю мешканців, що не повинна перевищувати 2500 осіб. Місії діють у кожному селі тільки 3 роки, а потім переміщуються в інше місце, на чолі їх стоїть відповідальний місії і в них постійно працюють інструктори з альфабетизації й базової освіти, а також викладачі професійно-технічної освіти. У обов'язки відповідального місії, окрім інших задач, входить встановлення зв'язків з мешканцями села до приїзду інструкторів і викладачів, пошук відповідного приміщення для занять, а також приміщення для проживання учителів-місіонерів зі своїми сім'ями [5].

Центри базової освіти для дорослих пропонують також різноманітні курси за інтересами: з музики і співу, з англійської мови, з інформатики, з охорони здоров'я, з вироблення сувенірів, з в'язання, з вишивки та інші. У своїй роботі “Культурні місії” використовують модель освіти для життя і праці – МЕВІТ. При успішному закінченні курсів слухачі отримують довідку Дирекції системи освіти дорослих штату (Coordinación del Sistema Estatal de Educación para Adultos – COSEA) [5].

Іншою стратегією мексиканського уряду щодо ліквідації неписьменності й професійно-технічної освіти маргіналів стала розробка “Програми Міністерства національної оборони, Міністерства освіти і Національного інституту освіти дорослих” (Programa SEDENA-SEP-INEA), яка діяла з 1997 до 2005 рр. та

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

полягала в тому, що хлопці, які за досягненням 18-річного віку повинні були проходити військову службу, проте, через якісь перешкоди, пов'язані із здоров'ям, або іншими причинами, не могли приймати участь у військовій підготовці, працювали помічниками інструкторів з навчання дорослих. Таким чином, рівень альфабетизації, особливо що стосується сільської місцевості та віддалених регіонів, значно підвищився [4, с. 10].

Починаючи з 2001 р. була розроблена нова стратегія дії (Nueva Estrategia de Operación – NEO) цієї програми, за якою Національний інститут освіти дорослих розпочав проведення курсів для військовозобов'язаної молоді щодо роботи з дорослими і ліквідації неписьменності. В тому ж році до спільної програми Міністерства національної оборони, Міністерства освіти і Національного інституту освіти дорослих приєдналися інші державні організації, однією з яких є Система інтегрального розвитку сім'ї (Sistema de Desarrollo Integral de la Familia – DIF). Загальними результатами проекту є такі: в ньому прийняли участь 980 тисяч військовозобов'язаних молодих людей, 15700 жінок-волонтерів; були надані освітні послуги 900 тис. дорослих [4, с. 12].

Наступною програмою з освіти дорослих і неформального професійно-технічного навчання, яку вважаємо доречним схарактеризувати в нашому дослідженні, є “Програма громадських площ” (Programa de Pl@zas Comunitarias), яка розрахована на будь-яку категорію найменш захищених прошарків соціуму. “Громадські площі” розпочали свою роботу у 2001 р. та підрозділяються на інституційні, управління якими здійснює Національний інститут освіти дорослих, та “у співробітництві”, якими керують інші державні, громадські, або приватні організації, зацікавлені у наданні комп'ютерних послуг населенню. У 2003 р. “громадські площі” почали відкриватися також у США для мігрантів з Мексики [2].

“Програма громадських площ” пропонує як очне, так і заочне, а також дистанційне навчання для дорослих за програмами початкової, неповної середньої, професійно-технічної, або підготовчої шкіл, курси для дорослих за інтересами тощо. Основний акцент у цій програмі робиться на технологічні засоби навчання, проте, в ній використовується також друкований навчальний матеріал, а також пропонується допомога спеціалістів-інструкторів, які орієнтують процес придбання знань, умінь, навичок дорослими. Цілями програми є такі:

- надати відповідні умови найбільш уразливим верствам населення для отримання початкової, неповної середньої, професійно-технічної, або пропедевтичної освіти за допомогою останніх технологічних засобів;
- зменшити “комп'ютерну” нерівність серед населення; досягти, щоб усе населення країни мало доступ до інформації світової комп'ютерної мережі, а також могло скористатися онлайн-спілкуванням та інтернет-послугами [2].

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

“Громадською площею” є місце, де кожна людина може навчатися онлайн за програмою МЕВІТу, або будь-якою іншою, а також дистанційно здавати екзамени для отримання атестатів початкової й неповної середньої освіти. “Громадська площа” пропонує окрім програм з ліквідації абсолютної неграмотності, також курси з технологічної альфабетизації.

Для використання позитивного досвіду мексиканської системи професійної освіти маргіналів в національному контексті вважаємо необхідним проаналізувати “Програму для мексиканців, які живуть закордоном” (Programa para Comunidades Mexicanas en el Exterior), у зв’язку з аналогічною ситуацією Мексики і України щодо великої кількості населення, яке виїзжає на заробітки до США з Мексики та до Європейських держав з України.

“Програма для мексиканців, які живуть закордоном” розпочалася у 1990 р. за ініціативою Національного інституту освіти дорослих, Міністерства закордонних справ і мексиканських консульств та має за мету надати можливість мексиканським мігрантам завершити свою базову освіту, не втратити знання рідної мови зберігти рідну культуру і традиції, вивчити мову країни, в яку вони емігрували, підтримувати своїй дітей у їх навчанні й допомагати їм отримати якнайменше базову освіту, знати свої права й відстоювати їх, отримати елементарну професійно-технічну підготовку для зростання у своїй трудовій діяльності й покращення рівня свого життя [3].

Слід зазначити, що більшість мексиканців, які емігрують до США у пошуках заробітку, є бідними неписьменними селянами, тому процес їх інтеграції у соціум північноамериканського сусіда є занадто складним. В цілому, мексиканські мігранти у США живуть відокремлено у “районах мексиканців”, де можуть практично усе життя спілкуватися на іспанській мові, тому є багато людей (в основному, мігранти першого покоління), які ніколи не вивчають англійську мову і навіть відчують певну зневагу до неї. Проте, дана ситуація веде до того, що мігранти усе життя залишаються некваліфікованими робітниками з низьким заробітком та низьким рівнем життя. У деяких випадках це “порочне коло” веде до пияцтва, наркоманії, злочинності тощо [3].

Отже, такий стан речей турбує уряд Мексики, за ініціативою якого була розроблена модель дистанційного автодидактичного навчання, що є сумісним з роботою та сімейними обов’язками мігрантів. Програма спрямована не тільки на мексиканських, а й також на інших іспаноговорячих мігрантів, які проживають у США, мають більше 15 років та не отримали, або не закінчили базову освіту. Вона має дві модальності: 1) очну у навчальних групах з постійною присутністю й допомогою інструкторів; 2) “громадські площі”, що пропонують як очне, так і дистанційне (за допомогою інтернету та навчальних відео і телепередач) навчання.

Таким чином, навчальні програми для професійної освіти маргіналів розробляються у Мексиці й Венесуелі з урахуванням

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

потреб різних категорій населення і передбачають спеціальні курси для безробітних, робітників, які не набули професійно-технічної кваліфікації, інвалідів, індіанців, мігрантів. Вони базуються на гнучкому підході до організації навчання, що полягає у наданні слухачам можливості обрати з “меню” курсів ті, що йому необхідні, або навіть пройти певні предмети у різних навчальних закладах. Технологічне забезпечення цих навчальних програм знаходиться на високому рівні: майже усі вони діють віртуально за допомогою комп'ютерних програм й інтернету за рахунок впровадження “громадських площ” (або комп'ютерних класів) у кожному муніципальному центрі.

Література

1. Жижко О. Развитие профессиональной освіти маргинальных верств населения Мексики [Текст] : монография/ О.А.Жижко. – Нижин: Издавец ПП Лисенко М.М. 2012, – 222 с.
2. Instituto Nacional para la Educación de los Adultos, INEA. El Modelo Educativo para la Vida y el Trabajo (MEVyT). México: INEA, 2006. – 130 p.
3. Instituto Nacional para la Educación de los Adultos, INEA. Programa de atención a jornaleros agrícolas migrantes. México: INEA, 2006. – 90 p.
4. Instituto Nacional para la Educación de los Adultos, INEA. Programa SEDENA-SEP-INEA 1996-2005. 9 años de colaboración y resultados. México: INEA, 2005. – 125 p.
5. Servicios Educativos Integrados al Estado de México. Secretaría de Educación, 2003. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу 12.05.2013: <http://www.seiem.gob.mx/web/>. – Загол. з екрану. – Мова англ.

Елена Жижко

Учебные программы для профессионального образования маргиналов в Мексике и Венесуэле

Аннотация. *Статья является результатом научно-педагогического исследования, целью которого был анализ учебных программ для профессионального образования маргиналов в Мексике и Венесуэле. Автором выяснено, что учебные программы для профессионального образования маргиналов разрабатываются в Мексике и Венесуэле с учетом потребностей различных категорий населения и предусматривают специальные курсы для безработных, рабочих, которые не получили профессионально-технической квалификации, инвалидов, индейцев, мигрантов.*

Ключевые слова: *учебные программы, профессиональное образование маргиналов, системы образования Мексики и Венесуэлы.*

Olena Zhizhko

Educational programs for professional education of marginalized in Mexico and Venezuela

Summary. *This article is the result of scientific-educational research, which purpose was to analyze the curriculum for vocational education of the marginalized in Mexico and Venezuela. The author found that the curricula for vocational education of the marginalized developed in Mexico and Venezuela taking into account the needs of different population groups and including special courses for the unemployed, workers without vocational qualification, the disabled, Indians workers, migrants.*

Key words: *educational programs, vocational training of marginals, educational system of Mexico and Venezuela.*

УДК 37.09133: 474.7-054.7 (431)

**Тетяна Сидоренко,
м. Київ**

УПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ КУРСІВ ДЛЯ ДОРΟΣЛИХ МІГРАНТІВ В УКРАЇНІ З УРАХУВАННЯМ ДОСВІДУ НІМЕЧЧИНИ

Затвердження у 2011 р. низки документів, спрямованих на інтеграцію мігрантів та біженців в українське суспільство, можна вважати початком суттєвих змін в інтеграційній політиці України. Передбачені заходи торкаються багатьох сфер суспільно-політичного життя країни. Попри розповсюджену думку, що інтеграція мігрантів належить до кола завдань політиків, соціологів та політологів, педагоги та соціальні працівники теж опікуються цією проблемою. Для педагогів важливо з'ясувати: яких змін зазнає освіта в цілому, яких наслідків слід очікувати в освітній галузі у зв'язку з впровадженням державних заходів з інтеграції мігрантів і біженців, та знайти шляхи ефективного виконання інтеграційних завдань, покладених на них державою.

Про необхідність змін в українському законодавстві та впровадження заходів з інтеграції мігрантів неодноразово писали вітчизняні та іноземні дослідники. Найбільш цитованими та відомими в Україні є такі дослідники як П. Кажміркевич, О. Малиновська та Я. Пилинський.

Дослідники з різних галузей вивчають європейський досвід з інтеграції та адаптації мігрантів у суспільстві. Для спеціалістів з порівняльної педагогіки та психології ця тема теж є актуальною, вони розробляють міждисциплінарний підхід у дослідженнях міграційних процесів (О. Аніщенко, О. Блинова, О. Лютак, Н. Ничкало та ін.). Досвід ФРН з інтеграції мігрантів висвітлюється у працях зазначених авторів лише фрагментарно, і тому ми у нашому дисертаційному дослідженні вивчаємо докладно, як відбувалося створення педагогічних умов з інтеграції і соціалізації дорослих мігрантів у німецьке суспільство.

Враховуючи отриманні результати дослідження, у цій статті ми пропонуємо науковій спільноті ознайомитися з нашим баченням